

МЕДИЦИНСКО СПИСАНИЕ

ИЗДАВА

ВАРНЕНСКОТО МЕДИЦИНСКО ДРУЖЕСТВО.

Излиза на 1, 10 и 20 число сѣки мѣсецъ.

ЦѢНАТА ЗА ГОДИНА
Въ България 8 лева
Въ странство 8½ « златни

ПОДПИСКИ СЕ ПРИЕМАТЪ
ВЪ РЕДАКЦИЈАТА НА
«Медицинско Списание», Варна.

СЪДЪРЖАНИЕ: *Терапевтическа игиена. — Микробитъ въ болѣститъ на очитъ. — Coccaium muraticum въ хирургията. —*

Терапевтическа игиена.

За питиетата.

(Продължение отъ № 11).

Спиртнитѣ питиета могатъ се раздѣли на три дѣла: вина, сидръ и поаре, ракип и ликйори.

Много погрѣшно би било ако мислехме че виното е единъ смѣсъ отъ вода и алкоолъ (спиртъ). То е едно сложно тѣло и елементитѣ които го съставляватъ сѣ тѣй свързани, щото не е възможно да измѣнимъ нѣкой отъ тѣхъ, безъ да повредимъ дълбоко състава на виното. Освѣнъ вода и спиртъ виното съдържа глицеринъ, танинъ, есенциални масла, етери, соли, особено тартрати и спорѣдъ епохата, когато се изслѣдва виното, количеството на тѣзи разни елементи се различава.

Виното, спорѣдъ вренията, които претърпява, е нѣщо живо. То има своята младостъ, своята зрѣлостъ и своята старостъ. Нѣкон вина, както сѣ Бургонскитѣ, траятъ малко и остаряватъ преждевременно; други, като вината отъ Бордо, иматъ по дълъгъ животъ и даже за да имъ ускорятъ зрѣлостъта, пращатъ ги да пѣтуватъ. Най послѣ вината си иматъ свои болѣсти, които по-често завѣсятъ отъ лошавата фабрикация и порочното врение, което става отъ присѣктствието на нечисти вещества.

Слѣдующата таблица, заета отъ Chevalier и Baudrimont, показва колко на сто съдържатъ спиртъ разнитѣ вина:

Вино отъ Марсала	23,83
„ „ Мадера червено	20,52
„ „ Мадера бѣло	20,00
„ „ Порто	20,00
„ „ Баньолъ	17,00
„ „ Малага	17,42
„ „ Русийонъ	16,88
„ „ Малага обикновенно	15,00
„ „ Кипръ	15,00
„ „ Жюрансонъ червено	13,70
„ „ Люнелъ	13,70
„ „ Анже	12,90
„ „ Шампань	12,77
„ „ Гравъ	12,30
„ „ Бонъ бѣло	12,80
„ „ Фронтиньянъ	11,80
„ „ Шампань пѣнисто	11,77
„ „ Кахоръ	11,36
„ „ Маконъ бѣло	11,00
„ „ Волней	11,00
„ „ Орлеанъ	10,66
„ „ Бордо червено	10,10
„ „ Ларозъ	9,85
„ „ Пуиякъ	9,70
„ „ Вуврен бѣло	9,66
„ „ Шато-Латуръ	9,33
„ „ Леовилъ	9,10
„ „ Пуйи бѣло	9,10
„ „ Обикновенно въ Парижъ	8,80
„ „ Шато-Марго	8,75
„ „ Шато-Лафитъ	8,73
„ „ Шабли бѣло	7,88

Отъ тукъ се вижда, колко различно е количеството на спирта въ вината. Отъ данъчна точка на глѣдане, въ Франция вината, които съдържатъ повече отъ 25 на 100 спиртъ, се таксуватъ като ликйори и за онѣзи, които съдържатъ отъ 15,° на горѣ спиртъ, се плаща двоенъ налогъ, нѣщо което би трѣбвало да се приложи и за вината, които иматъ 10 или 12 на 100 спиртъ. Наистина, най-добритѣ французски вина отъ Шато-Лафитъ и Шато-Марго не съдър-

жатъ повече отъ 8,₇₅ до 8,₈₅ спиртъ на 100, а вината отъ средня Франция съдържатъ едва 7 на 100.

Този въпросъ има голѣмо значение, защото въ Французската камара на депутатутъ и въ академнитъ сѣ ставали живи разпеквания върху искусственното спиртувание на вината. D. Beaumez се обявява за рѣшителенъ противникъ на това спиртувание, чрезъ което, като се турятъ въ виното други спиртове, измѣнява се много неговия природенъ съставъ. Спорѣдъ търговскитъ трактати съ Испания допуца се внасянието въ Франция на вина, които съдържатъ 16 на 100 спиртъ, но на мѣсто чисти вина вписатъ се вина подправени съ злокачественни спиртове фабриковани въ Германия.

Тѣзи спиртувани вина иматъ лоши послѣдствия за здравето на населението, което ги употреблява, защото на мѣсто пиянството произлѣзло отъ злоупотрѣбление съ вино, тѣ докарватъ алкоолизъмъ, сиречь тежки повреждения въ организма и особено въ нервния системъ, които се забѣлѣжаватъ слѣдъ употреблението на злокачественни спиртове.

Въпроса на спиртуванието на вината е слѣдователно отъ голѣма важность.

Отъ медицинска точка на глѣданне, вината могатъ се раздѣли на четири дѣла: вина ликйори, червени вина, бѣли вина и най-послѣ пѣкисти вина.

Вина — ликйори сѣ онѣзи, които съдържатъ 15 и повече на 100 спиртъ. Тѣ сѣ опеченитъ вина, които споредъ голѣмото си количество спиртъ се употребяватъ съ полза въ трѣскавитъ болѣсти гдѣто има показание да се дава спиртъ и навѣрно вината отъ Марсаза, Мадера, Малага, Ксересъ, Порто и др. сѣ по-добри отъ колкото питието на Todd, което обикновено се дава въ болницитъ.

Червенитъ вина, чрезъ танина, който тѣ съдържатъ, сѣ най-подкрѣпителни; тѣхната опивателна сила не е въ право отношение съ спирта, който тѣ съдържатъ, а съ етерическитъ имъ начала; разликата е позната между Бургонскитъ вина и онѣзи отъ Бордо. — Първитъ, чрезъ своитъ уопителни аромати, много повече удрятъ въ глава, отъ колкото вторитъ, за това е предпочтително на болни да се дава вино отъ Бордо.

Бѣлитъ вина сѣ много по-малко танически (стипчеви) отъ колкото червенитъ, понеже ако да се добиватъ и отъ черно грозде, тѣ оставатъ бѣли, защото не сѣ стояли повече време въ съприкосновение съ шлюкитъ и съ чепкитъ на гроздето; но въ замѣнъ тѣ съдържатъ повече тартратъ (соль). Тѣ сѣ много добри мочегонни вина и Ппократь даже е забѣлѣжилъ това имъ свойство. Пѣкон отъ

тъзи вина сѣ кисели, но размѣсени сѣ малко алкалическа вода, тѣ ставатъ приятни и иматъ неуспорни мочегонни свойства.

Пѣниститѣ вина, както сѣ Шампанскитѣ, принасятъ въ медицината добри услуги. Чрезъ въгленната киселина, която тѣ съдържатъ и която е тѣсно свързана съ тѣхъ, тѣ успокоиватъ слизистата кожица на стомаха; за това когато по една или друга причина се появятъ бълвания, особено слѣдъ перитонииални раздражения, истуденото сѣ ледъ Шампанско принася голѣма полза и много случаи на изцѣряване се дължатъ на това средство.

Въ втория отдѣлъ на ферментираниѣ питиета влизатъ сидра и Поаре. Сидра се приготвява отъ ябълки, а поаре — отъ круши. Тѣзи двѣ питиета много се употребяватъ въ Франция. Gigard, директора на Парижската градска лаборатория, който добръ е анализиравалъ сидритѣ, казва че единъ обикновенъ сидръ, добръ вкисналь, трѣбва да има слѣдующата формула:

Алкоолъ на 100 . . .	5 до 6 градуса
Екстрактъ на 100° . .	30 грамма за 1 литръ
Пепель	2, ⁸⁰

Сладкитѣ сидри съдържатъ по малко алкоолъ, който не превъшава 1 гр., 70 на 100.

Освѣнъ алкоолъ сидритѣ съдържатъ и много лугави соли, фосфати, карбонати, малати и др. За това тѣ сѣ мочегонни питиета и Denis Dumont (отъ Саен) е поддържалъ, че сидра е много полезенъ въ лѣкуваннето на подаграта и урическата диатеза.

Сидритѣ, споредъ солитѣ които съдържатъ, сѣ и леки очистителни. За тѣзи цѣль се употребяватъ особено сладкитѣ сидри.

Сравнително съ сидра и поаре, пивото (бирата) въобще се употребява много повече и може да се каже, че въ Европа има повече хора, които пиятъ пиво, отъ колкото вино.

Пивото произлиза отъ врението на нишастата, която се съдържа въ извѣстни зърна. При никненieto растението посредствомъ растителната мая преобрѣща нишастата на зърното въ захаръ. Тѣзи смѣщата операция се прави и при фабрикацията на пивото, като се турятъ ячемичени зърна да врьтъ. Послѣ се прибавя настой отъ хмелъ и се продължава врението на топло или на студено.

Врението на пивото доказва законитѣ положени отъ Pasteur, че всѣко врение си има свой органиъ; високата мая (дрожди) съотвѣтствува съ врението на 15 до 20 градуса, низката мая съотвѣтствува на врението на 4 или 5 градуса. Най-послѣ една нечиста мая, *Saccharomices Pastorianus* на Ress произвежда едно лошо врение на пивото.

Пивата съдържатъ спиртъ отъ 3 до 7 на 100; най много спиртъ съдържатъ английскитѣ пива.

Легкитѣ пива, които съдържатъ по-малко отъ 3 на 100 спиртъ, трѣбва скоро да се употребляватъ, защото тѣ не траятъ много.

Тѣзи питиета сѫ много мочегонни и това свойство зависи повече отъ туй, че тѣ не потоляватъ жаждата. Колкото повече пиешъ пиво, толкова повече ти се пие. Доста е чловѣкъ да отиде да види пивопродавницитѣ въ нѣкои мѣста, напримѣръ въ Мюнхенъ, за да се увѣри, какво огромно количество пиво чловѣкъ може да испие, което понякога превишава 20 литра въ день. Но, благодарение на лесното му отдѣляване чрезъ бѣбрецитѣ, това огромно количество пиво само преминава презъ тѣлото, като прави по този начинъ пивопиеца сѫщо цѣдило. Това обстоятелство обаче не е безъ лоши послѣдствия, защото слѣдъ такова пресилване на бѣбрецитѣ ставатъ въ тѣхъ повреди.

Пивата съдържатъ мая, която има свойство да смила водовжглероднитѣ хранителни начала, за това онѣзи, които ядатъ зеленчуци и въобще растителни храни, би трѣбвало да пиятъ пиво. Има даже особенни пива, които съдържатъ много мая и които сѫ наречени малтенски пива. Най послѣ има лѣчебни пива, противоскорбутични, приготвени съ хрѣнъ и др., пива съ кина, но тѣ се употребляватъ твърдѣ малко.

Въ третия отдѣлъ на спиртнитѣ питиета влизатъ ракиитѣ и ликѣоритѣ. Употрѣблението на тѣзи спиртове постоянно расте и то въ всичкитѣ страни на свѣта. Въ Франция количеството на спирта употребенъ въ 1850 год. е било 585200 хектолитра, а въ 1886 год. то е станало четири пѣти повече, около 2 милиона хектолитра.

Усилията, които разни правителства сѫ направили до сега за да спратъ увеличението въ употрѣблението на спирта, не сѫ могли да успѣятъ. Увеличение на наложитѣ, строго наказание за пиянство, намаляване числото на продавницитѣ, ни една отъ тѣзи мѣрки не е успѣла. Даже и въздържителнитѣ дружества, въпрѣки голѣмото число на члѣноветѣ имъ и въпрѣки строгото исклучване на всѣко спиртно питие, не сѫ могли да спратъ ни на единъ хектолитръ това прогресивно увеличение. Това е една отъ най-скърбнитѣ и най-тъмнитѣ чѣрти на нашата нова епоха.

Спиртоветѣ съставляватъ една естествена химическа серия, формулата на които расте отъ етилическия (винения) до амилческия спиртъ.

D. Beaumetz заедно съ Audigé чрезъ опити сѫ доказали отровността на разнитѣ спиртове, отровность, която расте заедно

съ формулата на спирта. Тъ послѣ сѣ правили опити надъ свине въ продължение на три години за да изучатъ хронически алкоолизмъ. Заключениеята, до които сѣ достигнали, могатъ да се скажатъ на кѣсо съ тѣзи думи: колкото спирта стои по-горѣ въ серията, толкова той е по-отровителенъ.

Всичкитѣ ракии съдържатъ разни пропорции отъ алкоолитѣ на серията. До като винената ракия съдържа малко отъ алкоолитѣ пропиличенъ, бутиличенъ и амиличенъ, споредъ издирванията на Ordonneau, ракиитѣ отъ картофи и жита съдържатъ и тѣ етиличенъ алкоолъ, но много повече съдържатъ бутиличенъ и амиличенъ алкооли, които не могатъ се отстраня, освѣнъ чрезъ повторни пречиствания.

Ordonneau, въ съчинението си върху състава на ракиитѣ е показалъ този интересенъ фактъ, че произвежданieto на спиртоветѣ въ сѣщия растворъ зависи отъ маята, която се употребява. Ако маята не е чиста, образуватъ се изо-алкооли, тогава, когато съ чиста мая се добиватъ истински алкооли. Въпрѣки еднаквостта въ формулата на изо-алкоолитѣ и истинскитѣ алкооли, първитѣ сѣ много по-отровителни отъ колкото вторитѣ.

Въ послѣднe време се откри, че ако се употребя чиста мая, наречена горна житна мая, която служи за приготвянето на галазима, могатъ да се добиятъ отъ нишастнитѣ вещества етилически спиртове почти чисти и то безъ пречистване, въ които влизатъ по-малко други спиртове отъ колкото въ винената ракия. Отъ ориза и отъ мисрия само могатъ да се извадятъ подобни спиртове съ помощта на горѣпомѣнатата мая.

Отъ както филоксерата е повредила лозята въ Франция въ областта Шарантъ, гдѣто сѣ се приготвявали най-добритѣ ракии въ свѣта, това приготвяне сега толкова се е намалило, щото човекъкъ трѣбва да бѣде милионеръ за да може си достави истинска винена ракия, и даже ако се заплатятъ 20 франка за литръ, пакъ не може да бѣде сигуренъ за произхождението на коняка, който пие.

Всичкитѣ винени ракии сѣ били замѣстени съ ракии приготвени отъ жита и цвѣкло, и това въ голѣма вреда на онзи, който ги пие. Въ 1875 год. въ Франция сѣ били добити 348723 хектолитра винена ракия, въ 1879—1880 год. не е било добито повече отъ 4929 хектолитра, а въ 1882—1883 год. 13073 хектолитра. Въ сравнение съ 2 милиона хектолитра спиртъ, който се харчи на годината въ Франция, горнитѣ числа сѣ твърдѣ незначителни.

На редъ съ ракиитѣ трѣбва да се турятъ и ликйоритѣ. Качеството на тѣзи ликйори зависи отъ естеството на спирта и на ве-

шеството, съ което се ароматизира. За жалостъ, твърдѣ често, арома който се туря покрива лошия вкусъ и лошото качество на спирта, нѣщо което е обикновено за естественѣ ликьори и особено за абсента.

Колкото до тѣй нареченитѣ аперитиви, които толкосъ много се употребляватъ въ кафенетата, тѣ нѣматъ никаква възбудителна сила върху пищеварението и всичкитѣ екстракти отъ генциана, алоесъ (сабуръ), квасия, абсентъ и др. които смѣсени съ спиртъ съставляватъ основата на разнитѣ биттери, амери и др. нѣматъ никакво благоприятно дѣйствие върху отдѣлянията на стомахния сокъ, на което тѣ още бъркатъ, спорѣдъ както го е доказалъ Тшелцовъ, шефъ на клиниката на профессора Боткинъ отъ С. Петербургъ. Ако нѣкои казватъ, че усѣщатъ полза, то е че тѣ зематъ крампитѣ на стомаха причинени отъ раздразнителното дѣйствие на спиртоветѣ на мѣсто чувството на гладъ.

Спирта самъ по себе си е раздразнителенъ и ако се туря върху една слизиста кожаца той произвежда едно чюство на горѣщина и на опарване, което е толкова по-голѣмо, колкото спирта е по концентриранъ (силенъ). Въ стомаха, освѣнитъ признацитѣ на раздразнение, спирта увеличава и киселината на стомахния сокъ; спорѣдъ както Ch. Richet го е доказалъ съ опитътъ си върху Marcellin.

Въ обикновено състояние киселината на Марселленовия стомахенъ сокъ е била 1 гр., хлороводна киселина на 1 литръ; въ време на пищеварението киселината се е въскачила до 1,₇; по щомъ е пиялъ спиртно питие или спиртъ, тя се въскачала на 2,₇ и даже до 4 грамма на литръ.

Това е една важна чърта въ пищеварителното дѣйствие на спиртоветѣ, отъ което въ Нормандия извличатъ извѣстна полза, като пиятъ въ време на едението една чашка ракия, нѣщо което наричатъ «една дупка» въ средъ обѣда. По този начинъ се увеличава киселината на стомахния сокъ и се ускорява стомахното пищеварение. Отъ тукъ още излиза че на болни, които страдаятъ отъ диспепсия по отсъствие на стомахенъ сокъ, трѣбва да имъ се дава по една чашка ликьоръ слѣдъ всѣко ядене.

Това дѣйствие на спиртоветѣ обаче не може да се продължи, защото малко по малко пепсическитѣ жлезди се уморяватъ и представатъ да работятъ и на мѣсто тѣхъ почнуватъ да работятъ слизиститѣ жлезди. Всичкитѣ алкоолнически диспептици сѣ минали презъ този пътъ; отъ първомъ стомаха имъ е раздразненъ, иматъ пирозисъ (кисело парене въ гърлото), вслѣдствие на преувеличената киселина на стомахния сокъ, послѣ тѣзи признаци изчезватъ и на

мѣсто тѣхъ дохожда гастрорея, характеризирана съ изобилнитѣ лиги на пеницитѣ.

Спирта се всмуква въ всичкитѣ части на пищеварителния каналъ, особено въ чървото. Отъ тамъ той чрезъ венитѣ отива въ черния дробъ, гдѣто произвежда околовенозно възпаление, което е начало на цирозитѣ на пеницитѣ. Послѣ той минава въ кръвообращателния потокъ и се исхвърля презъ бѣлитѣ дробове и презъ пикучѣта, било въ видъ на спиртъ, било въ видъ на алдехидъ и оцетна киселина.

Върху физиологическото дѣйствие на спиртоветѣ сѣ били изказани разни ipotesi. Тѣ могатъ да се събератъ въ двѣ: спорѣдъ едната, поддържана още отъ 1860 год. отъ Perrin, Duroy и Lallemand, спирта нито се видоизмѣнява, нито се оничтожава въ организма и слѣдователно, като се исхвърля въ натура и на цѣло, той не може да се счита като храна; — спорѣдъ другата hypothesis, защищавана отъ профессора Bouchardat, спирта гори и се видоизмѣнява въ организма и слѣдователно той съставлява една храна. D. Beaumetz поддържа тѣзи послѣдната hypothesis. Въ кръвта се турятъ въ съприкосновение, казва той, двѣ тѣла, едното е спирта, жедеиъ за кислородъ, другото е хемоглобина, готовъ да отетѣпи този кислородъ подъ най слабото влияние, напимѣръ подъ влиянието на единъ бездѣйственъ газъ, възможно ли е да не стане никаква размѣна помежду тѣзи тѣла? Размѣна сѣществува и D. Beaumetz е доказалъ заедно съ ученика си Jaillet че подъ влиянието на хемоглобина въ една чаша спирта се преобрѣща въ оцетна киселина. Прочее Beaumetz вѣрва, че една частъ отъ испития спиртъ изгаря и това горение става съ помощта на кислорода отъ хемоглобина на кръвнитѣ зрънца. Това мнѣние се потвърдява и отъ опититѣ на Edmond Baudot, Hugo Schulinus, Anstie и Lauder-Brunton, Lussana и Albertoni, които всячки дохождатъ до заключение, че една частъ отъ алкоола изгаря въ организма.

На кѣсо D. Beaumetz исказва своето мнѣние върху физиологическото дѣйствие на спирта така: внесенъ въ организма въ неотровна доза, една частъ отъ спирта се окислява и се преобрѣща въ оцетна киселина, послѣ въ лугави ацетати и най-послѣ въ карбонатѣ. Слѣдователно спирта е една храна, но храна спестителна, която намѣсто да усили горенпята, напотивъ ги замедлява, като отнема отъ кръвнитѣ зрънца едно извѣстно количество кислородъ. Това именно дѣйствие върху зрънцата обяснява антитермичната сила на спиртоветѣ, която сила достига най-горня степенъ, когато

се даде спирта въ отровни дози. Въ този случай спирта вече не изгари, а онищожава кръвнитѣ зрънца и растопява хемоглобина. Всичкия спиртъ не изгаря, една частъ дѣйствува въ натура направо върху централния нервенъ системъ и тогава произвежда явленията на пиянството, сънъ, вазомоторни измѣненія, които различаватъ спорѣдъ количеството на испития спиртъ.

Тѣзи три свойства, хранителностъ, антитермичностъ и подкрѣпителностъ сж направили да се употребяватъ спиртнитѣ питиета като най-силни средства въ лѣкуванието на трескитѣ.

Всичкитѣ помѣнати до тукъ питиета се пиятъ или въ време на ядене или отвѣнъ, но по-често се зематъ заедно съ храната на обѣдъ и вечеря. Количеството въ което тѣ се употребяватъ има значително влияние върху обиема на пищеварителния каналъ; върху тая точка Dan sel е много настоявалъ. Като се основава на факта, че въ лѣкуванието на конетѣ възмъжно е да се увеличава или у-малява корема на конетѣ чрезъ увеличаванне или умаляване количеството на водата, която имъ се дава, той е доказалъ че сж-щото се случва и съ человекъ; за това той иска да ограничи на 250 грамта, най-много, количеството на жидкоститѣ, които тлжститѣ хора трѣбва да пиятъ на всѣко ядене. Schweninger е отишелъ и по-далечъ, той имъ е запретилъ да пиятъ въ време на ядене, а само 2 часа слѣдъ яденето трѣбвало да пиятъ.

Тѣзи диети на питиетата, която е била описана подъ името сухъ режимъ, и която Fonssagrives нарича ксерофагия (сухоядене), е била приложена и въ лѣкуванието на разширението на стомаха. Даже Ипократъ, Петронъ, Асклепиадъ и Мюллеръ сж забѣлѣжили ползата на сухия режимъ при лѣкуванието на серознитѣ ексудати и на нѣкои преувеличени секрети. Chomel въ послѣдне време е препорѣчвалъ този режимъ въ случаи, които той неумѣстно наричалъ диспепсия на жидкоститѣ, а Nuchard го употребява въ лѣкуванието на разширенитѣ стомаси. Въ послѣдния случай дѣйствително многото жидкости увеличаватъ стомахното разширение; за това трѣбва да се ограничи тѣхното употребленне.

Микробитѣ въ болѣститѣ на очитѣ.

The British Medical Journal отъ 4 Декемврий 1886 публикува лекцията на Профессоръ Wilhelm von Zehender прочетена предъ английското офталмологическо общество, лекция, къ която профессора слѣдъ като описва паразититѣ на окото, които могатъ да се

вѣдѣть съ голо око или съ офталмоскопа именно: 1) Филариа (filaria, отъ filus конецъ); 2) Моностома или Дистома на чловѣчeskото око (monostoma отъ *μόνος* самъ, и *στόμα* уста, или едноустн, distoma отъ *δίς* двѣ, и *στόμα* уста, двоустн); 3) Чловѣчески екпнококъ (echinopossus отъ *ἐχίνος* тѣралешъ, и *κόκκος* зърно); 4) Целозозень цистичеркъ (cysticerens отъ *κύστις* мюхуръ, и *έρκος* опашка); продължава по слѣдующия начинъ:

Тѣзи сѣ почти всичкитѣ паразити на органа на зрението които можатъ да се видѣть съ голо око. Но има друга една серия отъ микроскопически паразити, принадлежащи на растителното царство още отъ по-голяма важность. За тѣхъ ний сега ще да поговориме. Тѣзи микро-организми сѣ най долнитѣ животинки които познаваме, но тѣ не сѣ по никакъвъ начинъ безразлични за нашето тѣлесно благосѣстояние. Тѣ сѣ толкова мѣнички, щото е невѣзможно да ги видимъ безъ да употребимъ най-голямата увеличителна сила на микроскопи отъ най-добра постройка, но чрезъ тѣхното огромно множество и чрезъ тѣхната развѣдителна сила тѣ можатъ да бѣдатъ много вредителни за насъ. Pasteur е доказалъ, че въздуха дѣлжи свойството си да разлага органически вещества на мѣнички частици висѣщи въ въздуха, зародиши на различни долини животинки, отъ дълго време открити отъ микроскопа, но на които предварително не се е глѣдало като на сѣщественна причина за гниенето и разлаганieto на органически вещества. Отъ по-преди този фактъ бѣше само теоритически, но Sir Joseph Lister е практичний чловѣкъ който успѣ да направи знанието му полезно за чловѣчеството, като побуди научни изслѣдвания, които произведохъ съвършенно нови идеи върху болѣститѣ и върху средствата за тѣхното лѣчение. Вий познавате по-добрѣ отъ мене голѣмитѣ заслуги на Sir Joseph Lister относительно неговата антисептическа метода; искамъ само да напомня, че той като имаше предъ видъ че всичкото зло въ лѣчението на ранитѣ произлази отъ жизненостѣта на тѣзи атмосферически частици, и като бѣше обърналъ вниманието си особенно върху нагноенето, намѣри карболовата кислота предназначена за лѣкуванieto отворени рани. Нѣколко години се изминаха, преди нашата профессия да захване да се довѣрява на тѣзи нови идеи, и азъ помня твърдѣ добрѣ първия опитъ който се направи съ голѣмо маловѣрие въ Rostock, и всеобщото удивление когато се видѣ значителното замѣдление на нагноенieto вслѣдствие на това лѣчение. Офталмологията която на всѣкъдѣ търси напредъба, не се забави да приспособи началата на това лѣчение на болѣститѣ на очитѣ, а особенно на последното — лѣкуване въ

извличанието на катаракта (перде). Членоветѣ отъ това общество, които сѣ присѣдствували на международния конгресъ държанъ въ Лондонъ на 1881 година, трѣбва добръ да помнятъ съобщението на професоръ Hoyer, отъ Цюрихъ, върху антисептическата метода въ хирургията на очитѣ, съобщение, въ което той каза, че загубата на очи, вслѣдствие съвършено нормално извличанне на катарактъ е нѣщо познато отъ много врѣме, и че единъ точенъ анализъ на всичкитѣ случаи отъ първоначално нагноение слѣдъ тѣзи операція, не остава да се съмнѣваме, чети (загубата) е слѣдствие на зараза. Най-добрия анализъ на резултатитѣ на извличанието на катаракта показва една загуба отъ 10.1 на сто чрѣзъ операция съ откъслекъ, и отъ 4.8 на сто чрѣзъ линиерната, загуба която се е намалила на 1.5 на сто слѣдствие антисептичнитѣ мѣрки. Този резултатъ на добръ наречената Листерова метода е удивителенъ. Но Листеровата антисептическа метода не бѣше плодovitа само въ практична смисълъ; тя много способствува за изслѣдваннето на всичкитѣ живущи зародиши, които случайно завладяватъ човѣческото тѣло; тя подигна въпроса — какви сѣ тѣзи зародиши?»

«Профессията на всѣкъдѣ по свѣта се е усърдно старала и се още старае да отговори на този въпросъ. Това изслѣдване е произвело една съвсѣмъ нова наука, нарѣчена бактериология. Бактериологията е до сега опредѣлила голѣмо число отъ различни родове микро-организми, и е описала тѣхния видъ, тѣхната храна, тѣхния начинъ на живѣние и проч.; но не е възможно (и въ сѣщото врѣме е безполезно) да въ дамъ отчетъ за систематическата разлика на тѣзи микрoзoи (microzoa) и за имената, които имъ сѣ били дадени. Нѣкои отъ тѣхъ, безъ съмнѣние сѣ много опасни за здравіето; нѣкои сѣ, може би, невинни и нѣкои (защо да не бѣде тѣй) може да сѣ полезни за здравіето. За насъ ще бѣде достатъчно да ги раздѣлимъ само на два разряда: на болѣзородни и на неболѣзородни микрoзoи. За това различие ний можемъ да се отнесемъ къмъ опити направени върху животни. Ако единъ микрoзoонъ произвежда дадено дѣйствие върху окото на едно животно, може да се каже, че подобно дѣйствие трѣбва да се очаква и върху човѣческото око. Питомнитѣ зайци (rabbits) сѣ най-кроткитѣ и търпеливи животни, и за това се най-много употребляватъ за такви опити. Прочес, всѣкий микрoзoонъ, който заразява зайшкото око, ще се нарича «болѣзороденъ» и ако въ зайшкото око не произвежда никаква вреда, ще се нарича «неболѣзороденъ», тѣй щото което се случаваше въ окото на заяка, ще ни покаже това, което можемъ да очакваме въ човѣческото око въ подобни обстоятелства. Но тука ний се нами-

раме на неизвѣстна почва. Тѣзи заключения ще бѣдатъ точни само ако предположимъ че тканитѣ на зайското око и на човѣчeskото сѣ съвършено идантични. Но не е тѣй. Има нѣкои микрозои много опасни за зайцитѣ и сравнително невредителни за човѣчeskото тѣло, когато други сѣ опасни за човѣчeskото здравие и сравнително невредителни за зайцитѣ. Гонококка и стафилококка (*gonococcus* and *staphylococcus aureus*) напримѣръ, най-страшнитѣ отъ всички микрозои, споредъ тѣхната наклонность да възбуждатъ нагноения, сѣ въ окото на заяка безразлични микроорганизми. Конективата (*conjunctiva*) на заяка и конективата на човѣчeskото око, не сѣ слѣдователно наравно добри жилища за нѣкои микрозои. Тѣй сѣщо и съ другитѣ животни; всѣко едно отъ тѣхъ има собствена идносинкразия (*idiosyncrasies*) да храни или не микроорганизмитѣ.

Но не е само разликата на сѣщия тканъ въ разни животни, причината на различното поведение на единъ и сѣщия микророзонъ, самия тканъ въ едно и сѣщото лице може да се промѣни вслѣдствие измѣнения на условията на живота, и слѣдователно той може да не бѣде идантиченъ прѣзъ цѣлия животъ. Много е възможно прѣзъ живота ни да ставатъ въ насъ измѣнения които ний не усѣщаме, но които да бѣдатъ отъ голѣма важность за разнитѣ микророзонизми. Ще спомѣнѣ само за оспопрививанието, което очевидно измѣнява питателната почва, тѣй щото микрозонитѣ на шарката не могатъ вече да живѣятъ въ нея, тѣй като тѣ не намиратъ храна, и оспопривитото тѣло остава непожтнато отъ една зараза, която би била пагубна за него, ако не бѣше то оспопривито. Тѣзи възглѣдове относително шарката, които Д-ръ Jenner въведе въ науката, захващатъ сега да ставатъ всеобщи за всичкитѣ заразителни болѣсти. Доказало се е, вслѣдствие много наблюдения, че нѣкои микророзонизми не могатъ да живѣятъ въ едно животно, когато други сѣ обладали тѣлото му, и че тѣ могатъ да бѣдатъ врѣдителни за него, ако другитѣ отсъствуватъ. Но не се е още доказало, ако тѣ измѣняватъ питателната почва въ неплодна, или пакъ ако се убиватъ или гълтатъ едни-други. Трѣбва да се забѣлѣжи и това, че количеството на микрозонитѣ, които завладяватъ човѣчeskото тѣло е тѣй сѣщо отъ голѣма важность. Тѣй, както отровителното свойство на една отрова зависи отъ нейното количество, и тя може да бѣде полезна ако се земе въ една дадена пропорция, или пакъ смъртоносна, ако се земе въ много голѣма доза; така сѣщо и болѣзороднитѣ микрозои, нападаючи човѣчeskото тѣло, могатъ да бѣдатъ невредителни, ако тѣ сѣ въ малко количество; но ако това количество се увеличи, — да станатъ съвсѣмъ опасни.

Ако е истина, че всъка питателна почва не е еднакво добра за всъкий микрозоонъ, тъй като единъ микрозоонъ се развива по-добъръ въ една почва, отколкото въ друга, трѣбва да бѣде тъй също истина, че една почва може да бѣде особено добра за даденъ родъ микроорганизми. На основание на това, нѣкои автори мислятъ, че единъ микрозоонъ, изключително добъръ исхраненъ и добъръ развитъ, може да бѣде различенъ отъ сѣщия микрозоонъ злѣ отхраненъ, и може, на примѣръ, да стане по-широкъ и по-дебелъ, или пакъ да промѣни чѣртитѣ си и характерътъ, тъй щото неговото болѣз-родно дѣйствиe да се намали или усили. Тъзи идея е до нѣидѣ сходствена съ това, което всѣвидневния опитъ ни учи относително растенията и животнитѣ. Растения, турени въ прилична почва, могатъ да израстнатъ твърдѣ добъръ, и до негдѣ да измѣнятъ цвѣта си, миризмата си и нѣкои други качества, но турени въ лошава почва, тѣ увѣхватъ и умиратъ. И съ микрозонитѣ може да бѣде същото, но това още не се е доказало отъ факти.

«Сега ще разглѣдаме накратко нѣкои отъ микрозонитѣ, които произвеждатъ болѣсти на очитѣ.

Нормалната конектива (The normal conjunctiva). — Повърхността на нормалната конектива е покрита отъ една жидкостъ съставена отъ чиста вода, която отдѣля (secrete) сълзената жлѣза (gland), и отъ малко мазъ и вязкостъ, която отдѣлятъ по-малкитѣ жлѣзи на конективата. Зародишитѣ на всичкитѣ живущи и плавающи въ въздуха микрозон могатъ всѣка минута да паднатъ въ отвореното око ѝ да останатъ на повърхността на конективата. Прочее, не е удивително, че въ нормалното око се намиратъ множество зародиши отъ всевъзможни видове микроорганизми. Познато е, че въ двѣ лица, конективитъ на които сѣ съвършено нормални, поне едното око ще съдържа болѣзородни зародиши. Защо тогава окото не се възпалѣва всѣка минута? Конективита (conjunctivitis) е, както знаете, обикновена болѣстъ: че не е по-обикновенъ отъ толкото е, че не произлазя всѣка минута, може да се обясни отчасти чрѣзъ преминаването на тѣзи зародиши презъ сълзенитѣ канали въ носа, къдѣто тѣ сѣ по вѣроятности невреждителни, отчасти вслѣдствие качествата на самата ткань на конективата, ткань, която е въ нѣкои хора добра почва, въ други лошава почва за изхраняването на зародишитѣ.

Най-обикновенната форма на конективата е фликтенуларната (phlyctenular), наречена отъ по-старитѣ автори скрофулозенъ конективитъ (conjunctivitis scrofulosa). Тъзи форма се забѣлѣжава особено въ дѣцата и е изключение въ по-възрастни хора. Особенъ

микробоонъ въ тѣзи фликтенции не се е още намѣрилъ, тѣй като за това се изискватъ много тънки манипулации; но въ жидкостъта, която мокри конективата, сѣ се намѣрили повече отъ седемъ разни видове микроби, отчасти болѣзородни, отчасти неболѣзородни. По-старитѣ автори, които наричаха тѣзи болѣсти «скрофулозна», мислѣхъ, че тя е болѣстъ на кръвта, която случайно излиза на вънъ и остава. Никой практикъ не се съмнѣва, че тѣзи болѣсти е всѣкога съединена съ нѣкои други скрофулозни признаци, че тя се намира главно въ скрофулозни дѣца, и че въ тѣхъ тя става по-нѣкогажъ толкози опасна, щото окоото се изгубва. Ний не знаемъ никакъ свръзката, която съществува между скрофулата и фликтенуларния конективитъ; но възможно е, щото заразителнитѣ зародиши да намиратъ по-добра храна въ една нездрава конектива, отколкото въ конективата на едно здраво дѣте, тѣй като нездравата е по-добъръ расположена да приема микроорганизмитѣ. Същото доказателство може да се разясни съ честитѣ случаи отъ скрофулозна офталмия.

«Относително лѣчението на тѣзи болѣсти, посипването окоото съ каломелъ (calomel) е всеобщо прието като най-добъръ цѣръ, и нѣговото употребление е съгласно съ бактериологическата теория. Каломела нерастворимъ въ дистилирана вода, става растворимъ като се притури една соль. Тѣй като сълзнитѣ съдържатъ малко соль, химически се доказва че каломела като се посипи въ окоото, малки количества отъ него се разтварятъ и преобрѣщатъ въ chloride of mercury (sublimé corrosif); който е превъсходенъ антисептически растворъ. Слабъ растворъ отъ този растворъ се е още отъ по-прѣди употребявалъ като коливъ за същата болѣстъ на окоото. Той сега е съвсѣмъ замененъ отъ subchloride of mercury (sous chlorure de mercure) или каломелъ, може би защото chloride of mercury въ минутата когато си ражда трѣба да дѣйства по-добъръ отъ колкото единъ слабъ растворъ. Конективна Бленореа (conjunctival Blephorrhoea или гнойна Офталмия (Purulent Ophthalmia). — Друга една опасна паразитна болѣстъ на конективата е бленореата. Микро-организмитѣ които живеятъ въ гонореалната жидкостъ, най-напрѣдъ открити отъ Neisser, и наречени отъ него «гонококки» (gonococcus) се идентични съ микро-организмитѣ които се намиратъ въ гнойната офталмия. Етиологията на бленореата въ новороденитѣ дѣца е добъръ позната, и откритието на гонококитѣ и въ двѣтѣ болѣсти още по-добъръ доказва тѣхното взаимно отношение. Nitrate of silver (Nitrate d'argent или джендемъ ташъ) е превъсходенъ антисептикъ, и отъ дълго врѣме както и въ много скучаи той се е показвалъ добъръ въ лечението на бленореата или да говориме по

новия языкъ — добъръ въ обивание гонококитѣ. Той не само е помагалъ въ лѣкуванието на бленореата, но даже и въ предпазването отъ нея т. е. способствалъ е за обивание гонокока прѣди той да е поврѣдилъ окото. За предпазване отъ тѣзи болѣсти, Credé, отъ Ленцигъ, съвѣтва да се капва въ очитѣ на новородени дѣца Nitrate of silver въ растворъ двѣ на сто. Съ това предопретелно лѣчение той е сполучилъ да намали въ неговиятъ Lying-in Hospital, процента на дѣтската офталмия отъ 12 на сто, даже и повече на $\frac{1}{2}$ на сто, даже и на по-малко отъ това. Не съмъ увѣренъ дали ще бѣде разумно да се приеме това лѣчение като общо правило, но неговото преспособление въ болницитѣ ще спаси навѣрно множество очи, особено въ тѣзи въ които чистотата е непознато нѣщо. Въ засѣданieto на Парижкото Хирургическо Общество на 21 Февруарий 1886 М. Giralde's рапортира че въ Hôpital des Enfants Trouvés, загубата на очи (понѣкогажъ и на животъ) отъ бленореи на новородени дѣца е достигала огромното число на 80 до 90 на стотѣхъ; днесъ загубата вслѣдствие тѣзи пагубна болѣстъ може да се намали на нула. Това въ растоиние на двадесѣтъ години може да се счита като доста добъръ напрѣдокъ на науката.»

«Тракома (Trachoma). — Че тракомата е слѣдствие на микро-организми е фактъ доказанъ, при всичко че всичкитѣ автори не се съгласни. Микрозоона, който се описва подъ името диплококъ (diplococcus) на тракомата, прилича много по вида си на горѣспомѣнатия гонококъ, само че е много по малкъ. Той представлява едно малко топче, раздѣлено отъ една тѣнничка линия, която може да се види само посрѣдствомъ най силни микроскопи. Този диплококъ може да се обработва или развѣжда въ различни питателни почви, когато гонокока се обработва само въ серома на кръвта, въ други питателни почви той не расте. Диплокока на тракомата се намира въ мѣшечитѣ (follicles) или въ мехурчетѣта на тракомата но възнъ отъ клѣточкитѣ; когато гонокока живѣй въ самитѣ клѣтки или възнъ отъ конективата — поне не влиза дълбоко въ тази ципа. Диплокока на тракомата не може лесно да се превива въ конективата на заяка; но говори се че нѣколко пѣти той е билъ превиванъ (inoculated) въ чловѣчешката конектива. Гонокока който е единъ отъ най опаснитѣ микрозопи на окото, може лесно да се предаде на слизистата ципа (mucus-membrane) на каквото и да е животно. Относително лечението на тракомата, различни цѣрове се биле препорѣчени, но синия камѣкъ sulphate of copper) е единчкия цѣръ, който най много се употребява. Сравнително съ Nitrate of silver, той трѣба да се предпочита, защото не е толкози енергиченъ, и не дѣй-

ства толкова повърхностно. Неговото дѣйствиe навѣрно отива по на дълбоко въ тканя, и може слѣдователно по добръ да достигне дипломака, който се намира не на повърхността, но въ мекурчетъта на конективата. Методата спорѣдъ която тѣзи мекурчета се натискать, обрѣзватъ или се изваждатъ е била полезна, и е бактериологически, съвсѣмъ точна метода.» (Слъдв.)

Cocainum muriaticum въ хирургията.

Подъ този надсловъ д-ръ Черномордикъ описва («Врачъ» № 1) нѣколко случаи, въ които той е назначавалъ *cocainum hydrochloricum* и го хвали като твърдъ добро мѣстно анестизирующе средство. Той го е давалъ при различни операции и нито единъ пътъ не е виждалъ лоши послѣдствия. Тѣзи случаи сѣ нѣколко пъти носили въ носа, *incarnatio unguae*, *lypoma*, *herniotomia*, *sarcoma colli*; въ всичкитъ тѣзи случаи той е употребявалъ «*cocainum hydrochlorogenicum salubilis*» отъ фабриката на Мерек'а отъ Дармшадтъ. Общото количество кокаинъ се е давало до 12 грана (0,75 сан. въ 6%—10% растворъ). Понѣкога сѣ забѣлѣзвали сухость въ устата, легко главоболне, затруднявало се е гълтанieto и диханieto, но тѣ скоро сѣ минавали. Само единъ пътъ по нѣмание кокаинъ отъ Мерек'а той употребилъ кокаинъ отъ Bolringer'a и въ този случай той е видѣлъ най угрожающи явления на отровване отъ твърдъ незначително количество кокаинъ (всичко $\frac{1}{2}$ гранъ—3 сантигр.) Д-ръ Черномордикъ утвърждава, че само чистия кокаинъ дѣйствува добръ и може легко да се дозира, а дозиранieto на нечистия кокаинъ е мѣчно и вредителното му дѣйствиe зависи отъ примѣсвтъ. Най послѣ автора прави слѣдующитъ заключения: 1) Неприятнитъ вънкашни явления могатъ да се отбѣгнатъ само при употребяване чистъ кокаинъ, а като такъвъ за сега трѣбва да се смята само кокаинъ отъ Мерек'а; 2) 12 грана (0,75) е най голѣмото количество кокаинъ, което е той давалъ даже на слаби и нервни болни; а при извѣстна предпазливостъ може да се опита и по-голѣмо количество; 3) Кокаинъ никакъ не вреди на подиръ операционний периодъ; не сѣ забѣлѣжвали такива осложнения, които да се отнасятъ къмъ дѣйствието на кокаинъ; 4) При отровване отъ кокаинъ въ периода на сухостьта и стягания въ гърлото, най добро палпативно средство може да се счита дишенье топла пара. («Врачъ» 1887 г. № 1).

С.